Dr hab. Jarosław Czochański, prof. UG
Zakład Badań Krajobrazu i Kształtowania Środowiska
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Gdański

Gdańsk, 29.10.2021.

Ocena osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych dr Sylwii Bródki, w związku z wnioskiem do Rady Dyscypliny Nauk o Ziemi i Środowisku Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej – o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauk o Ziemi i środowisku;
(ocena opracowana na zlecenie Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
Podstawę niniejszej oceny, zgodnie z art. 219 ust.1. pkt.2a Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.), stanowi określenie osiągnięcia naukowego w postaci monografii „Adaptacyjne zarządzanie środowiskiem. Podstawy teoretyczne i zastosowania".

1. Osoba Habilitantki – informacje ogólne

Pani dr Sylwia Bródka, obecnie zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego, Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, posiada wykształcenie kierunkowe, zgodne z dyscypliną nauk o Ziemi i środowisku. Ukończyła, w roku 1995, studia magisterskie w zakresie geografii, ze specjalnością Kształtowanie i ochrona środowiska, w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych), następnie również w tymże ośrodku uzyskała, w roku 2002, tytuł Doktora Nauk o Ziemi w zakresie geografii – na podstawie rozprawy: „Zmiany przestrzeni rekreacyjnej wybranych miast województwa wielkopolskiego w latach 1975-1997". Ponadto ukończyła w 2008 r. Studia podyplomowe „Urbanistyka i gospodarka przestrzenna" w Politechnice Warszawskiej, na Wydziale Architektury. Habilitantka konsekwentnie realizuje swój rozwój naukowy poświęcony badaniom środowiska oraz zarządzaniu jego zasobami – uznawanym za ważną dziedzinę wiedzy – zarówno naukowej jak i praktycznej. Jest Autorką łącznie 106 publikacji (w tym 99 po uzyskaniu stopnia doktora), z tego: 4 monografii, 55 rozdziałów w monografiach i 24 artykułów w czasopismach naukowych (wg złożonego Załącznika 4 – Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny) oraz 6 redakcji naukowych monografii i 25 ekspertyz. Niektóre z prac stały się już klasyką metodologii ocen środowiska geograficznego i oddziaływania człowieka na środowisko. Poza tym Habilitantka wykazała udział w 32 konferencjach – z wygłoszonym wystąpieniem. Habilitantka posiada również znaczące doświadczenie w pracy dydaktycznej i działalności popularyzatorskiej oraz dorobek organizacyjny, związany z funkcjonowaniem macierzystej uczelni. Jest członkiem Polskiej Asocjacji Ekologii Krajobrazu oraz jej międzynarodowego odpowiednika – International Association for Landscape Ecology, i osobą znaną ze względu na swój dorobek naukowy w środowisku geografów i ekologów krajobrazu.

2. Ocena osiągnięcia naukowego będącego przedmiotem postępowania habilitacyjnego

Pani dr Sylwia Bródka, przedstawiła do oceny osiągnięcie naukowe w postaci opracowania monografii „Adaptacyjne zarządzanie środowiskiem. Podstawy teoretyczne i zastosowania". Monografia, wydana przez Wydawnictwo Naukowe PWN, liczy 321 stron i zawiera 49 tabel, 27 rycin oraz 591 pozycji literatury. W kontekście ogólnym, praca ta stanowi kontynuację i zwieńczenie dotychczasowego dorobku naukowego Autorki. Praktycznie cała monografia cechuje się wykorzystaniem dobrze dobranej, aktualnej, wartościowej, międzynarodowej literatury i w przekonywujący sposób wskazuje na rozległą i dobrze udokumentowaną wiedzę Autorki w zakresie przedmiotu badań. Szczególnie można zwrócić uwagę na bogatą, aktualną i precyzyjnie powiązaną z treścią pracy literaturę w zakresie ekologii krajobrazu – przy czym wielka liczba cytowanych publikacji budzi na równi podziw i wątpliwość – co do możliwości poznania ich treści. W niektórych fragmentach monografii Autorka odwołuje się do tak dużej liczby autorów i ich poglądów, że treść sprawia wrażenie kompilacji informacji, wśród których giną poglądy i myśli samej Autorki. Ale są to tylko – podkreślam – fragmenty, całość zaś w przekonywujący sposób prowadzi do określenia cech systemu społeczno-przyrodniczego i warunków oraz modelu zarządzania środowiskiem.

Konstrukcja treści monografii jest przede wszystkim logiczna i prowadzi czytelnika od podstawowych pojęć i założeń koncepcyjnych, przez rozwinięcie idei zarządzania środowiskiem, system uwarunkowań prawnych, zagadnienie regionalizmu jako przestrzeni realizacji idei adaptacyjnego zarządzania środowiskiem, po sformułowanie modelu systemu zarządzania adaptacyjnego i warunki diagnozowania jego komponentów. Taka kolejność treści oraz zakres merytoryczny zagadnień i rozważań daje kompletny i uporządkowany obraz systemu zarządzania środowiskiem, wyraźnie przez Autorkę przemyślany i sprawnie przedstawiony. Niemal we wszystkich częściach rozprawy, Autorka daje dowód Jej głębokiej znajomości literatury światowej i polskiej – jednak w wielu miejscach niejako „sprawozdaje" poglądy innych autorów, jakby unikając własnego stanowiska – a w wielu wątkach przydałby się Jej autorski komentarz – gdyż niektóre przytaczane poglądy nie przystają dziś do stanu środowiska, przestrzeni i mechanizmów oraz polityk rozwoju w Polsce. Tak jest np. w opisie kwestii zrównoważonego rozwoju (rozdz. 2.3.), gdzie Autorka skupia się na szeroko przedstawionych założeniach teoretycznych, pomijając rozbieżności między nimi a rzeczywistością. Obecny rozwój wielu obszarów świata, w tym także Polski, coraz bardziej rozmija się z założeniami zrównoważonego rozwoju, a warunki funkcjonowania w antropocenie – ze wszystkimi skutkami postaw człowieka, są dziś odmienne od formułowanych pod koniec XX wieku diagnoz rozwoju społeczno-gospodarczego. Przedstawione przez Autorkę założenia teoretyczne nie zostały skonfrontowane z warunkami i efektami rozwoju na poziomie miast, gmin i większych jednostek administracyjnych oraz problemów rzeczywistego, instytucjonalnego zarządzania środowiskiem, które to zarządzanie w warunkach Polski należy uznać za dalece nieefektywne, a nawet miejscami niekompetentne.

Zwracając uwagę na szczegóły opracowania, należy stwierdzić, że Autorka sensownie rozpoczyna rozważania nad systemem środowiska od kwestii jego odporności i od osadzenia tego pojęcia w systemie adekwatnych pojęć powiązanych ze środowiskiem społecznym, gospodarczym i technicznym. Odporność samego środowiska przyrodniczego Autorka słusznie wiąże z jego dynamiczną zmiennością, ewolucyjnym rozwojem i stabilnością stanu oraz – co oczywiste – z występowaniem czynników zewnętrznych, oddziałujących na system środowiska. Słusznie też za punkt wyjścia Autorka obrała rozważania na temat odporności systemu przyrodniczego, który następnie ma się stać przedmiotem zarządzania. Każda zmiana i każda metoda reakcji na tę zmianę jest zależna od stanu i odporności systemu, a w decyzjach zarządczych także od rozumienia i zakresu pojęcia odporności. Całość rozdziału 1. jest rzetelnym zestawieniem światowego dorobku geografii i ekologii krajobrazu w zakresie wiedzy o odporności środowiska, jego podatności na degradację i transformacji. W bardzo szerokim przeglądzie literatury i poglądów wielu autorów, mało czytelne jest stanowisko samej Autorki, choć znając Jej dorobek i treść samej rozprawy trudno oczekiwać, aby poglądy na poruszane kwestie były rewolucyjnie odmienne. Jednocześnie Autorka stara się dokonać przeglądu chyba wszystkich znanych koncepcji i ujęć systemu zależności człowiek-środowisko, dokonując imponującego przeglądu i syntezy literatury na przestrzeni kilkudziesięciu lat. Dotyczy to ujęć systemowych, cech funkcjonalnych środowiska, koncepcji opisu jego organizacji – jak np. koncepcji zasobów, potencjałów, usług ekosystemowych i adekwatnych ujęć wskaźnikowych. Kontynuując te charakterystyki Autorka dochodzi do koncepcji rozwoju zrównoważonego, opisując i definiując ją w sposób nie zawierający zastrzeżeń co do jej wdrożenia. Taka charakterystyka – jakby sprawnie funkcjonującego rozwiązania, sprawia wrażenie, że wszystko jest pod kontrolą i funkcjonuje bez zastrzeżeń. W tej kwestii można jednak mieć zastrzeżenia.

Biorąc pod uwagę, że publikacja monografii nastąpiła w roku 2020, Autorka miała wystarczająco czasu, aby w rozdz. 2.1.1. – w rozważaniach dot. wyróżnienia jednostek przyrodniczych, w tym typologii krajobrazów, dodać ujęcie zaproponowane w audycie krajobrazowym – dokonując jego – choćby zgrubnej – oceny. Wprawdzie w latach 2018-2019 żadne wyniki audytu jeszcze się w Polsce nie ukazały, ale metodologia była znana już od 2016 r. i jej założenia mogły być porównane z przytaczanymi przez Autorkę pracami i propozycjami takich autorów jak Richling, Przewoźniak, Chmielewski – zwłaszcza, że znacząco odbiegały od wcześniej stosowanych metod analiz i typologii krajobrazów. O ile zawarta w audycie metodologia wyznaczania krajobrazów priorytetowych była zwyczajnie błędna, o tyle sama typologia krajobrazów, oparta na syntezie pokrycia i użytkowania terenu, w szczególności nadawała by się do zastosowania w modelu adaptacyjnym – co pozwoliłoby na jej krytyczną ocenę. Natomiast do charakterystyki (w kolejnym rozdziale) cykli adaptacyjnych i dynamiki systemów społeczno-ekologicznych, nie mam zastrzeżeń. Podobnie nie można mieć uwag do charakterystyki mechanizmów i narzędzi (rozwiązań) zarzadzania środowiskiem, tworzących tradycyjny – umowny model zarządzania, którego rozwinięcie ma stanowić właśnie zarządzanie adaptacyjne. Dokonując charakterystyki metod zarządzania środowiskiem i systemami społeczno-ekologicznymi Autorka dochodzi do

wskazania i opisania modelu zarządzania adaptacyjnego, dokonując syntezy cech, warunków i metod tego zarządzania.

W rozdziale 3. monografii, zatytułowanym „Prawne uwarunkowania adaptacyjnego zarządzania środowiskiem" Autorka dość szeroko opisuje cały polski system prawny w zakresie zarządzania środowiskiem, stanowiący swoiste warunki dla rozwijania modelu adaptacyjnego. Szeroko opisane tło formalno-prawne w rzeczywistości tylko pośrednio odnosi się do zarządzania adaptacyjnego, które nie jest przedmiotem regulacji w systemie prawnym. Ten model zarządzania musi zostać umiejscowiony w obowiązującym systemie prawnym, odnoszącym się przedmiotowo i sektorowo do działań na rzecz regulacji, zarządzania i ochrony środowiska w ogóle. Niestety – Autorka bardzo skrupulatnie opisuje cały, skomplikowany i nie w pełni funkcjonujący polski system prawny, pomijając fakt jego przekształcania, ograniczania i braku faktycznego wpływu na drastycznie pogarszające się warunki funkcjonowania przyrody oraz stan przestrzeni i krajobrazu. Opis systemu nie uwzględnia bolesnego rozmijania się założeń teoretycznych z faktycznymi działaniami i stanami środowiska – co winno skutkować właśnie wskazaniem uwarunkowań do rozwijania systemu adaptacyjnego. Rozdziały 3.1. – 3.5. są szczegółową, wręcz pogłębioną analizą formalno-prawnych uwarunkowań ochrony środowiska. Zagadnienia te jednak abstrahują od realnych warunków prowadzenia polskiej polityki rozwoju i ochrony środowiska. Ostatnie lata to pogłębiający się kryzys i chaos w gospodarce przestrzennej oraz ochronie środowiska i krajobrazu. Nie przedstawia tego wystarczająco dobrze rozdz. 3.6., który z założenia miał wskazywać na praktyczne problemy funkcjonowania prawa w zakresie zarządzania środowiskiem. Wskazane problemy są bardziej analizą niedoskonałości treści dokumentów formalnych, niż realną diagnozą problemów zarządzania rozwojem, które można dostrzec w systemie instytucjonalnym administracji publicznej. Upolitycznienie decyzji wielu instytucji, działania niezgodne z literą prawa – w tym wydawanie sprzecznych z prawem decyzji lokalizacyjnych lub zaniechanie działań, matactwa towarzyszące procedurom formalnym, ograniczanie dostępu do informacji publicznej i o środowisku, celowa dezintegracja działań systemowych, a nawet błędna metodologia opracowań – to tylko część problemów dotykających instytucje publiczne i ich działania w wyżej wspomnianym zakresie. Problemy te pozostały niedostrzeżone przez Autorkę. Pogłębiona wiedza naukowa, a jednocześnie brak charakterystyki rzeczywistych problemów działających instytucji oraz procesów zachodzących w zarządzaniu środowiskiem i przestrzenią, uwidacznia się m.in. w zapisach dotyczących audytu krajobrazowego, którego obecny poziom realizacji w żadnym z 16 województw nie uzasadnia twierdzeń Autorki zawartych w rozdz. 3.6.2. Błędy w metodologii audytu ograniczają lub uniemożliwiają de facto pozytywny wpływ na ochronę krajobrazu i mają niewielką szansę oddziaływać pozytywnie na jakość i wzrost znaczenia opracowań planistycznych. Z kolei argument dotyczący kształcenia kadr planistycznych i samorządowych w procesie wykonywania audytu jest dość wątpliwy – z racji niewielkiego zasięgu oddziaływania procesu badawczo-wykonawczego, braku regulacji prawnej dot. zdefiniowania wyników audytu (czym one są) oraz bardzo wysokich kosztów sporządzania audytu – co czyni owe potencjalne kształcenie kadr niezmiernie drogim. Można mieć też

opory przed zgodzeniem się z Autorką, co do niektórych twierdzeń odnoszących się do systemu obszarów chronionych – jak np. że kształtowanie systemu obszarów Natura 2000 odzwierciedla ochronę łączności ekologicznej. Samo nazywanie tego systemu „siecią" nie odzwierciedla braku rzeczywistej przestrzennej łączności ekosystemów obszarów chronionych, a znaczna część ostoi ma charakter wyspowy – bez łączności z innymi.

Autorka prawidłowo diagnozuje problemy zarządzania stanem środowiska i jego ochroną, choć pomija względnie nowy problem upolityczniania decyzji organów ochrony przyrody – GDOŚ i RDOŚ, a nawet naginania i nierespektowania przepisów prawa. Jednocześnie skupia się w rozdz. 3.6.4. na pozytywnych aspektach i stanie wybranych parametrów i komponentów środowiska oraz zagrożeniach (emisje do powietrza oraz wód) nie przedstawiając pełnego obrazu problemów, gdyż w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu problemy te narastają. Dalej, w rozdz. 4.1., Autorka zwróciła uwagę, że delimitacja regionów jako jednostek zarządzania może opierać się na różnych kryteriach, ale jednocześnie – w odniesieniu do zarządzania środowiskiem w Polsce, nie wybrzmiał w treści fakt, że instytucje włączone w system zarządzania mają właśnie zupełnie różne zasięgi przestrzenne swej działalności w ramach różnego podziału regionalnego – inne zarządy gospodarki wodnej, inne dyrekcje regionalne lasów państwowych, jeszcze inne RDOŚ i administracja samorządowa. Tym samym formułowane polityki zarządzania w części środowiskowej wymagają integracji i interpretacji przy zarządzaniu jednostkami podziału administracyjnego. Odnosząc się natomiast do przedstawionego modelu systemu zarządzania środowiskiem, należy jedynie podkreślić, że to nie wyłącznie system prawa środowiskowego i środowiskowe procedury administracyjne mają wpływ na cały system zarządzania adaptacyjnego. Równie ważny jest szeroko pojęty zakres prawa budowlanego oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego, które są w komponencie prawno-administracyjnym czynnikiem wywołującym zagrożenia, degradacje, regulacje zainwestowania i ograniczenia – tak w odniesieniu do wielu elementów środowiskowych i krajobrazu, jak i społecznych, i gospodarczych. Na warunki rozwoju i zarządzania w regionach administracyjnych, a w efekcie przemiany fizyczne, funkcjonalne i estetyczne ma wpływ dużo szerszy zakres prawa niż tylko prawo środowiskowe. Komplementarny charakter prawa, w odniesieniu do planowania i zagospodarowania przestrzennego, a w szczególności stanu środowiska, wymaga nieco szerszego ujęcia w modelach zarzadzania rozwojem.

Z kolei wśród wymienionych w rozdz. 5. cech informacji, niezbędnych dla diagnozowania stanu środowiska i procesów przyrodniczych, Autorka nie zwróciła uwagi na kwestię oceny wiarygodności dostępnej informacji. Jest to problem narastający, gdyż coraz częściej mamy do czynienia z fałszowaniem i ukrywaniem danych niezbędnych dla potrzeb diagnozowania i monitoringu zmian w przestrzeni i środowisku. W ostatnich latach w Polsce można było dostrzec szereg działań dezinformacyjnych, służących usprawiedliwieniu lub ukryciu presji na środowisko i jego degradacji. Pozostałą treść rozdziału 5. należy ocenić bardzo dobrze. Zgromadzone i przedstawione informacje stanowią solidną dokumentację i metodologię do

diagnozowania, oceniania i monitorowanie stanu środowiska, a w konsekwencji sterowania jego stanem i rozwojem.

Ogólnie, całość pracy oceniam bardzo pozytywnie. Z treści niejednokrotnie przebija kompilacyjny charakter opracowania, jednakże Autorka wykazała ogrom wiedzy i znajomość wielu ujęć i źródeł informacji, pozwalających na weryfikację i uzasadnienie modelu zarządzania adaptacyjnego. Całość pracy jest dowodem na rozległą i gruntowną znajomość problematyki w zakresie badań i ocen środowiskowych, i nie budzi wątpliwości co do naukowego poziomu rozwoju i wiedzy Autorki. Jednocześnie praca jest pierwszym polskim opracowaniem koncepcyjnym dot. adaptacyjnego zarządzania środowiskiem i umożliwia wypracowanie narzędzi implementacji tego modelu do procesów zarządzania środowiskiem i jego wykorzystania.

3. Ocena dorobku naukowego Habilitantki

Dr Sylwia Bródka wraz z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauk o Ziemi i środowisku, przedstawiła w dokumentacji swój dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny. Ogólnie należy go uznać za znaczący, szczególnie w aspekcie badań w zakresie środowiska i ekologii krajobrazu. Widać w nim progres rozwoju naukowego i poszerzanie zakresu badań, a także poszukiwanie kierunku rozwoju naukowego, który był realizowany konsekwentnie po określonej linii zainteresowań badawczych. W zakresie dorobku naukowego wykazano w dokumentacji łącznie 106 publikacji, w tym po uzyskaniu stopnia doktora 99 publikacji – wśród których monografie stanowią 4 pozycje (w tym 2 autorskie i 2 współautorskie), samodzielne rozdziały w monografiach to 17 pozycji, zaś rozdziały współautorskie to 24 pozycje, dodatkowo 11 rozdziałów znajduje się w druku (stanowią one treść charakterystyk regionów w Regionalnej geografii fizycznej Polski), artykuły w czasopismach naukowych obejmują łącznie 8 samodzielnych i 13 współautorskich – w tym 2 z listy A MNiSW. W zestawieniu znajduje się także 29 wystąpień na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Habilitantka była również redaktorem i współredaktorem 6 monografii naukowych. Za swoją działalność naukową Habilitantka otrzymała także 2 nagrody – w tym: Nagrodę III stopnia Prezesa Rady Ministrów za osiągnięcia naukowo-techniczne – w 2017 r. oraz Nagrodę naukową Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w 2020 r. W zakresie współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym Jej dorobek obejmuje współautorstwo w wykonaniu 24 opracowań i ekspertyz – będących konsultacjami naukowymi i opisem arkuszy map sozologicznych. Łączny wynik parametryczny dorobku zamyka się wartością Impact Factor = 5,42, zaś indeks Hirscha wynosi odpowiednio – dla WoS i Scopus = 1, a dla Google Scholar = 6. Liczba cytowań wynosi wg baz WoS i Scopus = 5, zaś wg Google Scholar = 101.

Działalność naukową Autorka podjęła jeszcze w trakcie studiów geograficznych. Po ich ukończeniu kontynuowała naukę na studiach doktoranckich, których efektem była rozprawa doktorska zawierająca m.in. opracowanie zestawu wskaźników służących ocenie przestrzeni

rekreacyjnej, z uwzględnieniem jej zasobów oraz zagospodarowania. Jej wyniki stanowiły zakres wydanej w 2004 r. monografii autorskiej. Równocześnie Autorka kontynuowała prace badawcze i publikacje w zakresie tematyki związanej z geografią turystyki i rekreacji. Ciekawym elementem dorobku Autorki jest Jej udział w polsko-niemieckim projekcie badawczym pt. „Podstawy Ekorozwoju Zielonej Wstęgi Odra-Nysa". Po uzyskaniu doktoratu i ukończeniu studiów podyplomowych z „Urbanistyki i gospodarki przestrzennej" na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, Habilitantka poszerzyła zakres zainteresowań badawczych, kierując uwagę na zagadnienia ekologii krajobrazu, metodykę ocen środowiskowych i problematykę zarządzania środowiskiem. W konsekwencji podjęła także realizację grantu badawczego KBN (w latach 2007-2009) pt. „Praktyczne aspekty ocen środowiska przyrodniczego", którego efektem była propozycja metodologiczna procedury oceny środowiska przyrodniczego dla celów praktycznych. W efekcie prowadzonych badań powstał szereg cennych publikacji, które wpisały się w aplikacyjny nurt badań środowiskowych, na czele z monografia naukową „Praktyczne aspekty ocen środowiska przyrodniczego" (2010) – wykorzystywaną zarówno na polu naukowym i dydaktycznym, jak też w środowisku gospodarki przestrzennej (m.in. w opracowaniach biur planistycznych). Szereg swoich prac – jak wskazano wyżej – Autorka prezentowała także na konferencjach naukowych krajowych i międzynarodowych.

W autoreferacie Autorka sama wykazuje kilka głównych nurtów badawczych w swojej działalności naukowej. Wskazują one na konsekwentnie przyjmowany kierunek rozwoju badań – przy czym, w mojej opinii, można wskazać 4 główne i istotne kierunki prac: metodykę ocen środowiska przyrodniczego, przemiany środowiska i krajobrazu, zarządzanie środowiskiem i krajobrazem oraz problematykę struktury krajobrazu i delimitacji jego jednostek przestrzennych. Badania w tych zakresach prowadzone były w latach 2010-2021. Warto podkreślić, że w dobie intensywnych przemian krajobrazu, tyleż oczywistym, co i ważnym kierunkiem prac, są badania nad stanem, zagrożeniami i zarządzaniem zasobami środowiska. Poznanie, wypracowanie i propagowanie metod zarządzania środowiskiem i krajobrazem należy uznać za zarówno naukowy, jak i utylitarny kierunek działań. Autorka w tym względzie posiada znaczący dorobek naukowy.

Mimo, iż przedstawione osiągnięcie naukowe dotyczy kwestii zarządzania środowiskiem, w mojej opinii jest ono wynikiem rozwoju badań na bazie zagadnień metodologicznych aspektów oceny środowiska przyrodniczego, którym Autorka poświęciła wiele uwagi i prac. Ich zwieńczeniem była monografia naukowa współautorstwa i pod redakcją Habilitantki pt. „Praktyczne aspekty ocen środowiska przyrodniczego" (2010). Przedstawione w tej pracy metody były i są stosowane w szeregu opracowań o charakterze naukowym i praktycznym, dotycząc waloryzacji środowiska, oceny potencjałów i usług środowiskowych. Służą optymalizowaniu zagospodarowania i użytkowania przestrzennego oraz ocenie i kształtowaniu jakości elementów środowiska i życia ludzi. Z kolei realizowany w tym nurcie badań grant zespołowy pt. „Praktyczne aspekty ocen środowiska przyrodniczego" (KBN umowa nr N30501232/0767) skupiał się na teoretycznych i formalnych uwarunkowaniach

wartościowania zasobów przyrodniczych, ocenach środowiska oraz metodach pozyskiwania i przetwarzania danych o środowisku. Efektem prac był szereg publikacji i wystąpień konferencyjnych.

Drugi nurt badawczy obejmował problematykę antropogenicznych przemian środowiska, powiązaną z opracowaniem dokumentacji mapy sozologicznej. Pełniąc rolę konsultanta naukowego dr Bródka współopracowała komentarze do 18 arkuszy mapy. Kontynuacją tej tematyki były inne prace, m.in. poruszające kwestie przemian krajobrazu Poznania i okolic, zawierające identyfikację stref kolizyjnych i przekształceń struktury przestrzennej krajobrazu oraz podobne, ale dotyczące cennych obszarów przyrodniczych lub kulturowych. Poza sześcioma publikacjami, w tym zakresie badań, Autorka dodała do swego dorobku organizację konferencji PAEK i redakcję dwóch tomów monografii w serii Problemów Ekologii Krajobrazów.

Trzeci nurt badań, realizowany w kolejnym okresie pracy i rozwoju naukowego, nawiązuje do przyrodniczych uwarunkowań rozwoju turystyki i jest związany z projektem badawczo-wdrożeniowym pt. „Funkcjonowanie i kierunki rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej", realizowanym w latach 2009-2011. Jego efektem były artykuły naukowe oraz opracowania monograficzne (a w nich autorstwo i współautorstwo rozdziałów oraz redakcja naukowa monografii). Ten nurt prac dotyczył oceny walorów przyrodniczych dla turystyki i ograniczeń w ich wykorzystaniu. Jego rozwinięciem były także prace nad koncepcją rozwoju turystyki w nawiązaniu do rozwoju przestrzennego metropolii poznańskiej, a efektem kilka publikacji i monografia pt. „Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań", które uzyskały III nagrodę zespołową Prezesa Rady Ministrów za osiągnięcia naukowo-techniczne. W nurcie prac regionalnych, na uwagę zasługuje także monografia, będąca pracą zbiorową pod współredakcją dr Bródki: „Jeziora w parkach krajobrazowych województwa wielkopolskiego", zawierająca szerokie kompendium wiedzy o jeziorach parków krajobrazowych Wielkopolski, z opracowanymi – unikatowymi kartami informacyjnymi jezior.

W 2014 r. ukazała się współautorska praca dr Sylwii Bródki i dra hab. Andrzeja Maciasa – „Przyrodnicze podstawy gospodarowania przestrzenią", która obok wcześniejszej pracy „Praktyczne aspekty ocen środowiska przyrodniczego", stanowi w mojej ocenie jedno z najlepszych opracowań Autorki w zakresie badań nad metodami ocen środowiska. Obie publikacje są cenione w środowisku naukowym, wykorzystywane w dydaktyce i wskazują na doskonały warsztat metodyczny autorów. Ten nurt badań zamyka najnowsza pozycja – wskazana jako osiągnięcie naukowe, autorska monografia pt. „Adaptacyjne zarządzanie środowiskiem. Podstawy teoretyczne i zastosowania", która jest wartościową pozycją pod względem naukowym, ale pod względem dydaktycznym i metodycznym odegra raczej mniejszą rolę niż prace wcześniej wymienione.

W zakresie problematyki struktury krajobrazu i delimitacji jego jednostek przestrzennych, Autorka przedstawia szereg prac o charakterze teoretyczno-przeglądowym, dotyczących typologii regionalizacji, określania tożsamości krajobrazu i utylitarnego zastosowania badań

krajobrazowych oraz empiryczne opracowania z zakresu struktury krajobrazu. Co ciekawe, wśród prac są także ekspertyzy naukowe, w tym dot. wydzielania mikroregionów obszaru wielkopolski, powiązane z bardzo obecnie popularnym i realizowanym we wszystkich województwach Polski, audytem krajobrazowym. Związane z tymi zagadnieniami publikacje są pierwszymi w Polsce opracowaniami z zakresu wydzielania jednostek rangi mikroregionów fizycznogeograficznych na dużym obszarze wielkości województwa. Udział Autorki w dużym, ogólnopolskim opracowaniu naukowym „Regionalna geografia fizyczna Polski", pokazuje, że Jej doświadczenie i wiedza znajdują uznanie w środowisku geografów i ekologów krajobrazu.

Wszystkie przestawione przez Habilitantkę prace cechują się wysokim poziomem merytorycznym i należy je traktować jako dowód dojrzałości naukowej.

4. Ocena dorobku dydaktycznego

Jak większość przedstawicieli środowiska akademickiego, Habilitantka prowadzi także działalność dydaktyczną. Dorobek dydaktyczny – przedstawiony do oceny w autoreferacie, nie ogranicza się jedynie do procesu nauczania akademickiego na jednym kierunku studiów. Habilitantka prowadzi zajęcia dydaktyczne przede wszystkim na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM w Poznaniu, na kierunkach: Geografii, Zarządzania Środowiskiem, Gospodarki Przestrzennej, Turystyki i Rekreacji, Geologii, Kartografii i Geodezji. Zajęcia dydaktyczne Autorka wniosku prowadziła także w innych instytucjach szkolnictwa wyższego – w tym w Collegium Polonicum w Słubicach (kierunek Gospodarka Przestrzenna) oraz w Wyższej Szkole Zawodowej „Kadry dla Europy" w Poznaniu i Szkole Wyższej Psychologii Społecznej w Poznaniu (kierunek Gospodarka Przestrzenna). Na podkreślenie zasługuje fakt, że publikacje Pani dr Sylwii Bródki mają szerokie zastosowanie tak w pracach poświęconych ocenie stanu środowiska i jego predyspozycji dla potrzeb użytkowych, jak i właśnie w procesie dydaktycznym – służąc nauczaniu metod analiz środowiskowych i procedur zarządzania środowiskiem na przedmiotach związanych z kierunkami geografii i gospodarki przestrzennej. W wielu pracach dyplomowych proponowane w publikacjach metody analiz są wykorzystywane jako sprawdzone wzorce metodologiczne.

Przedstawiony dorobek dydaktyczny cechuje się znaczącym zróżnicowaniem. Można w nim wskazać wykłady obligatoryjne i monograficzne, ćwiczenia, seminaria i laboratoria oraz ćwiczenia terenowe z kilkunastu przedmiotów. Należy też podkreślić czynny udział w promowaniu kadry absolwentów i opiekę naukową nad 28 licencjatami. Dodatkowo działalność dydaktyczna obejmowała opiekę nad sekcją „Turystyka i Rekreacja Studenckiego Koła Naukowego Geografów". Poza bezpośrednio ukierunkowaną działalnością dydaktyczną w dorobku można wskazać działania organizacyjne, związane z okazjonalnymi spotkaniami i uroczystościami oraz prace w zespole ds. akredytacji dla kierunku Geografia – specjalność Kształtowanie Środowiska Przyrodniczego, a także prace członka komisji ds. utworzenia

kierunku Zarządzanie Środowiskiem (opracowanie programu studiów oraz przygotowanie niezbędnej dokumentacji).

Habilitantka jest członkiem Rad Programowych ds. kierunków: Zarządzanie Środowiskiem i Gospodarka Przestrzenna oraz Zintegrowane Planowanie Przestrzenne – na Wydziale Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej. W latach 2010-2015 Habilitantka pełniła funkcję lidera w zadaniu 9. projektu „Unikatowy absolwent = Możliwości. Wzrost potencjału dydaktycznego Uniwersytetu im. A. Mickiewicza poprzez proinnowacyjne kształcenie w języku angielskim, interdyscyplinarność, e-learning, inwestycje w kadry". Co ważne – za działalność dydaktyczną i organizacyjną otrzymała nagrody oraz wyróżnienia: w 2015 roku nagrodę zespołową III stopnia JM Rektora UAM za działalność organizacyjną; w 2016 roku nagrodę zespołową III stopnia JM Rektora UAM za działalność dydaktyczną; w 2017 roku nagrody: zespołową III stopnia JM Rektora UAM za działalność dydaktyczną oraz jubileuszową za całokształt działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej.

5. Ocena działalności organizacyjnej i popularyzatorskiej

Z działalnością dydaktyczną wiąże się także działalność organizacyjna i popularyzatorska, prowadzona przez Habilitantkę. W okresie swej działalności zawodowej dr Sylwia Bródka podejmowała szereg działań – będąc opiekunem sekcji Turystyka i Rekreacja Studenckiego Koła Naukowego Geografów na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych w Poznaniu, opiekunem studentów, egzaminatorem w komisjach rekrutacyjnych, członkiem Zespołu ds. Akredytacji dla kierunku Geografia specjalność Kształtowanie Środowiska Przyrodniczego i członkiem komisji ds. utworzenia kierunku Zarządzanie Środowiskiem, członkiem Rady Programowej ds. kierunku studiów Zarządzanie Środowiskiem i członkiem Rady Programowej ds. grupy kierunków studiów Gospodarka Przestrzenna oraz Zintegrowane Planowanie Przestrzenne na Wydziale Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, a nawet jest współorganizatorem corocznego Balu Karnawałowego pod patronatem Dziekana Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych. Za swoją aktywność dydaktyczną i organizacyjną Habilitantka otrzymała 4 – wyżej już wymienione – nagrody JM Rektora UAM. Taki zakres działalności, w połączeniu z aktywnością naukową, należy ocenić pozytywnie.

6. Podsumowanie

Habilitanta, wraz z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauk o Ziemi i środowisku, przedstawiła dokumentację ścieżki rozwoju naukowego i zawodowego, wykaz osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych oraz wyczerpujący autoreferat. Co ważne – Autorka nie tylko dokonała analizy metodologicznej i uwarunkowań funkcjonowania modelu adaptacyjnego zarządzania środowiskiem, ale także wskazała możliwości diagnozowania w skali regionalnej, ukierunkowane na wzrost jakości zarządzania

zasobami środowiska. Przedstawiona rozprawa ma w dużym stopniu charakter teoretyczno-metodologiczny, a wiele założeń wymagałoby empirycznego potwierdzenia. Jest to jednak niezwykle trudne, zważywszy na potrzebę implementacji takich założeń do działania organizacji i systemów administracyjnych – niepodatnych na zmiany, nowe rozwiązania i nieprzygotowanych merytorycznie. Nie da się tego dokonać z poziomu uczelni w oparciu o proces badań naukowych. Dodatkowo – proponowanym rozwiązaniom nie sprzyja dotychczasowy system prawny. Autorka sama dostrzega te trudności, pisząc o nich jednak dopiero w podsumowaniu. Także funkcjonalne podejście do zarządzania środowiskiem i koncentrowanie się na relacjach w systemie środowisko-człowiek, będzie stanowiło trudność w implementacji modelu adaptacyjnego zarządzania środowiskiem do systemu organizacyjnego administracji – jako czynnika zarządczego. Dlatego wysoko oceniając założenia teoretyczno-metodologiczne należy podkreślić potrzebę kontynuacji prac nad weryfikacją przedstawionego modelu zarządzania w kierunku określenia metod i narzędzi jego wdrażania, bowiem – jak pisze sama Autorka – „kształtowanie zdolności adaptacyjnych całego systemu wymaga reorientacji dotychczasowego sposobu zarządzania środowiskiem". Całość dorobku naukowego powala na dokonanie oceny drogi rozwoju i osiągnięć naukowych, które można określić jako wartościowe. Z kolei działalność dydaktyczna i organizacyjna stanowią ważne uzupełnienie, potwierdzające aktywność Habilitantki i rozwój naukowo-dydaktyczny.

7. Wniosek końcowy

Przedstawiony przez dr Sylwię Bródkę dorobek zawodowy wraz z osiągnięciem naukowym w postaci monografii „Adaptacyjne zarządzanie środowiskiem. Podstawy teoretyczne i zastosowania" pozwala na dokonanie oceny, że Habilitantka posiada wartościowy dorobek naukowy, stale rozwija swój warsztat naukowy, systematycznie publikuje wyniki prac, cechuje się umiejętnościami, kreatywnością i pasją badawczą, posiada znaczny dorobek dydaktyczny i organizacyjny, tym samym wnosi ogółem znaczący wkład do rozwoju nauki w swojej dyscyplinie.

Podsumowując – oceniam pozytywnie dotychczasowy dorobek dr Sylwii Bródki w trzech podstawowych zakresach działalności uniwersyteckiej – naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym. Habilitantka w mojej ocenie w pełni zasługuje na uznanie dorobku jako wystarczającego do wnioskowania o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Tym samym stwierdzam, że spełnione zostały kryteria określone w Art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668, z późn.zm.) dla nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauk o Ziemi i środowisku. Wnoszę o podjęcie dalszych kroków postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego – zgodnie z Art. 221. ustawy j.w.